

Náprstkova medaile pro Sylvu Daníčkovou

Předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš udělil 13. října 2009 medaile Vojtěcha Náprstka za popularizaci vědy jako ocenění za dlouholetou a cíleně vedenou činnost v popularizaci vědeckých poznatků. Za r. 2009 navrhl Rada pro popularizaci vědy AV ČR na ocenění touto medailí také Sylvu Daníčkovou, redaktorku Akademického bulletinu (od r. 1992, od r. 1998 externě). V letošním roce již získal medaili V. Náprstka prof. Pavel Kovář, dřívější předseda redakční rady Živy, na slavnostním setkání při příležitosti udělení cen časopisu Živa (podrobněji v Živě 2009, 3: 120 a XXXIII).

Sylva Daníčková – herečka, překladatelka a posléze redaktorka na sebe poprvé upozornila jako konferenciérka na světové výstavě Expo 58, kde uváděla pořady Laterny magiky. Po listopadu 1989, kdy Československá akademie věd procházela transformací, jejíž součástí byl kromě jiného vznik Akademického bulletinu, se stala členkou redakce tohoto oficiálního periodika AV ČR. Vytvořila pro něj desítky článků a rozhovorů s předními vědci. Pro její rukopis je příznačná snaha dopřát se dobra a krásna v jakékoli lidské činnosti, obdiv a pokora k umění ducha. V současné době vycházejí v nakladatelství Academia knižně tři desítky jejich „vědeckých portrétů“ osobností české vědy pod titulem Skrytá poselství vědy. Požádali jsme ji proto o rozhovor.

Vedla jsi neuvěřitelných 90, možná stovku rozhovorů s širokým tematickým záběrem. Čtenářský dojem jednoznačně říká, že se ti vždycky podařilo zachytit jádro věci, smysl a směřování tématu, cestu osobnosti. Jak ses na rozhovory připravovala, do jaké míry jsi v tom bludišti často ezoterických problémů byla vedena či jsi sama vedla?

V Akademii věd se pořád něco děje: přednášky, sympozia, interdisciplinární setkání, konference, oceňování vědců a vědkyň, mezinárodní kongresy – stále je koho potkat, co vyslechnout, kde najít námět k rozhovoru. Je-li jím přednáška, pak už je dána i myšlenková stavba nebo alespoň hlavní body úvahy pro sestavení otázek. Je-li tím námětem konference s mnoha tématy, je člověk i v pouhém jediném dni zahrnut takovým množstvím informací, že otázky z té záplavy docela přirozeně vykrystalizují. A zaujme-li osobnost vědce, pak o ní z jeho přednášky vytuším dost, aby mohl začít rozhovor, v němž bude odhaleno víc.

Většinou mám před rozhovorem trému, ale těším se. Hlavní je uchovat směr tázání, mít pevné body cesty a jasný závěr, k němuž chci dojít. Je tu jakýsi vnitřní obraz cesty zamýšleným tématem, který pomáhá soustředit se a zároveň dovoluje vnímat, o čem je řeč. Někdy nastane vět-

vení směru, který chci udržet, stane se dokonce, že dojde na improvizaci: pozvaný vědec mě zcela zmate přáním vylézt oknem redakčního zpodkroví na střechu a rozhlédnout se po Národní, jindy připravené otázky zcela padnou pod stůl, protože zpovídaný vědec má v počítači připraveno anglické resumé o svém objevu a z něho chce vyjít. Nečekané je tu vlastně všechno, tazatel nanejvýš tuší, jaký svět se před ním možná otevře. A hle, ukáže se, že i nepřipravený námět se může rozvíjet, jako se rozvine poupě, a tazatel pak odchází s tvářemi planoucími prožitým dobrodružstvím, blaženým, neboť obstál. Že lví podíl na úspěchu setkání měl dotazovaný vědec, mu dojde až ve chvíli, kdy přepsaný rozhovor začíná při redigování pozorně číst.

Jak vlastně vypadá polotvar, který získáš rozhovorem? Kolik broušení a věcného doplňování je zapotřebí, aby vznikla konečná verze?

Vědci jasně a přesně myslí, jasně a přesně také hovoří. Je ale přece jen určitý rozdíl mezi mluveným a psaným slovem. Ten si člověk uvědomí, až když vidí text na papíře. Vždycky je třeba krátit, rozsah je omezen místem v časopise, je dán i tím, co se začne jevit v záplavě slov jako stavba rozhovoru. Čím více zbytečných výrazů, vět, malých odbočení se odstraní, tím více vynikne tvar úvahy. Je třeba dát pozor, aby člověk neporušil smysl sdělení, neposunul výklad někam jinam, neprosazoval v textu sám sebe. To vše splnit nebývá snadné, vždyť námětu rozumím jen povrchně. Stává se, i když to není pravidlem, že při poctivé práci s textem začne člověk pronikat do tajemství, které vědec sděluje, skoro mu začíná rozumět. Radost z poznání mu dodává chuť udělat vše, aby rozhovor přišel na svět v podobě co nejlepší, aby jeho poselství nesl i důstojný a krásný proud slov.

Foto S. Kyselová, Archiv SSC AV ČR, v. v. k.

Zpovídáš většinou vědce. Věci rádu a metody, a přece se průzory svých otázek často snažíš zachytit i odlehle kategorie jako cit, krásu, tušení, trochu magie. Co je za tím?

Pro mě je věda hlavně tajemství. A vědec, který se mnou hovoří, je jakýmsi dveřníkem toho jinak nepřístupného prostoru, kam mne snad vezme a kde mi bude průvodcem. Je trochu drzost, že přicházím, ale je i krásné odvážit se toho dobrodružství. Přiznat, že mám jen tušení o světě hmyzu, biorytmů, dětské duše, hlíny, paměti, planet, stresu, archeologických nebo historických památek, kvetení. Vědci jsou velkorysí, umí ze svého bohatství dávat a dávají ochotně, s radostí. Překročit s nimi hranici jejich prostoru sice vyžaduje určitou pozornost, snad vnímavost – ale tu oni člověku dají! Navíc, svůj obor nejenom znají, oni ho milují! A to se přenáší.

Tolik vědních disciplín, tolik přitažlivých problémů. O čem nejraději píšeš, či je to osobnost vědce, která tě zaujme?

Kdysi jsem ráda psala pohádky. Trochu daleko od rozhovorů s vědci – ale není i v jejich světě nějak přítomen duch pohádek? Klasická pohádka je podobeství, poetická zkratka složitého dění v duši člověka. A číslice matematiků, formule fyziků nebo chemické vzorce – nejsou také určitého druhu vyprávěním, zkratkami složitého a tajemného dění v přírodě, jak se jeví myslí vědci? Řečí, která může být přetlumočena i nezavěšeným, je-li vědec ochotný a trpělivý? Právě to se děje v rozhovorech s vědci. Z počátku jsem k nim připojovala jakési vlastní lyrické úvody. Ty malé texty vznikaly díky rozeznání vyvolanému vědeckou informací – měla jsem představu, že věda je „jiná“, cizí křehkosti duše, a najednou se jevně hlubiny kdesi v člověku radostně ozvaly jejím dotekem. Poučení, které spolu se zjištěním, že upsat se vědě je tak trochu řehole, mou představu o vědě a o vědcích hodně proměnilo. Nikdy nezapomenu na úžas, který vyvolalo mé první setkání s obrazy mikrosvěta, na strhující přednášky mezioborových setkání, na tvořivou a všemi přítomnými plně žitou atmosféru mezinárodních konferencí, na duševní klání u kulatých stolů. Osobnost vědce, který své vědění na setkání přináší, je i spoluvůdčím takových zážitků. I tyto pocity jsem občas chtěla zachytit. Pro mne jsou důkazem souznění všeho se vším, za které jsem svým rozhovorům s vědci vděčná.

Ptá se Živa. Máš pro ni nějaký vzkaz či poselství?

Živu obdivuji a mám ji ráda i s lidmi kolem ní. Je malou knihou přírody, přírody, kterou jsme možná přestali chápat jako svůj domov. Připomíná její vzácnost, skrytý řád, její dary a tajemství. Shromažďuje spřízněné duše, které přírodu zkoumají i brání, přednášením a psaním umí probudit zájem o ni. Je ctí Živy, že uchovává nejen dějinnou souvislost, ale i věrnost myšlenky, s níž ji Jan Evangelista Purkyně v r. 1853 jako první český časopis přírodovědný založil. Co Živě přát? Ať trvá. A ať její lidé vytrvají.

Děkujeme a blahopřejeme k ocenění.

Ptal se Jan Krekule